

تحلیل مضمون ساخت درونی قدرت نیروهای مسلح برای جنگ‌های آینده از منظر فرماندهی معظم کل قوا (مدظله‌العالی)

سید علیرضا قاضی میرسعید^۱، دکتر حمیدرضا فرتوک‌زاده^۲، دکتر حسین ولیوند زمانی^۳، دکتر سید اصغر جعفری^۴، دکتر ابوالفضل باقری^۵

چکیده

با پیچیده‌تر شدن نظام امنیتی جهان و ظهور بازیگران جدید در عرصه تهدیدات نظامی، تغییر رویکرد دفاعی از تهدیدمحور به قابلیت محور از طریق ایجاد آمادگی‌های بنیادی و استحکام ساخت درونی در قدرت دفاعی کشور در مقابل تهدیدات و جنگ‌های احتمالی آینده نسبت به گذشته ضرورت بیشتری یافته است. فرماندهی معظم کل قوا، همواره با رصد دقیق رویدادها و تحولات منطقه‌ای و فرمانطقه‌ای، در بیانات و رهنمودهایشان، در مراسم و مناسبت‌های مختلف، ابعاد و زوایای پیدا و پنهان تهدیدها و جنگ‌های آینده را به صورتی موشکافانه بیان و تحلیل نموده‌اند. این پژوهش با هدف تبیین ساخت درونی قدرت نیروهای مسلح برای جنگ‌های آینده با استفاده از فرمایش‌های فرماندهی معظم کل قوا انجام شده است. در این تحقیق که با رویکرد کیفی انجام گرفته، با استفاده از روش شبکه مضامین از روش‌های تحلیل مضمون، چهار مضمون قابلیت‌سازی در فناوری و نیروی انسانی، عزم راسخ و اتحاد ملی، قدرت نظامی دانش محور و قدرت معنوی ولایت محور به عنوان مضامین فراگیر ساخت درونی قدرت نیروهای مسلح برای جنگ‌های آینده ارائه شده است.

واژگان کلیدی: تحلیل مضمون، جنگ‌های آینده، ساخت درونی قدرت، بیانات فرماندهی معظم کل قوا

---

۱. دانشجوی دکتری مهندسی صنایع، دانشگاه صنعتی مالک اشتر و مربی دانشگاه افسری امام علی^(ع) (نویسنده

مسئول)، afsar1354@yahoo.com ✉

۲. دانشیار مجتمع مدیریت و فناوری‌های نرم، دانشگاه صنعتی مالک اشتر

۳. استادیار علوم دفاعی راهبردی، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا

۴. استادیار مجتمع مدیریت و فناوری‌های نرم، دانشگاه صنعتی مالک اشتر

۵. استادیار مجتمع مدیریت و فناوری‌های نرم، دانشگاه صنعتی مالک اشتر

مقدمه

جمهوری اسلامی ایران در محیط امنیتی پیچیده پیرامون خود به شدت با طیفی از تهدیدها و دشمنی‌های بالقوه و بالفعل بازیگران متنوع منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای در بُعد نظامی روبرو است. این موقعیت خاص ایران، همواره بستر مناسبی را برای ایجاد تنش‌های سیاسی و نظامی و به مخاطره افتادن امنیت ملی آن فراهم آورده است (فاضلی‌نیا، ۱۳۸۵).

شرایط و وضعیت دفاعی آینده دارای پیچیدگی مرکب مشتمل بر دو نوع پیچیدگی است: پیچیدگی درون‌زا یا همان غفلت‌های راهبردی در حوزه دفاعی و پیچیدگی برون‌زا یا غافلگیری از طرف دشمنان و هم‌پیمانانشان (معاونت امور راهبردی و اشراف فرماندهی، ۱۳۹۳).

مفهوم تهدید و جنگ آینده نیز بسیار ظریف و پیچیده است؛ به همین دلیل به موازات تحولات و دگرگونی‌های بشری، این مفهوم نیز دچار تحول و دگرگونی شده است. مقام معظم رهبری در ارتباط با ماهیت جنگ‌های آینده می‌فرمایند: «ممکن است تهاجمات دنیا در آینده، این‌طور صریح و روباز و سهل‌الدفع نباشد؛ ممکن است پیچیده‌تر باشد؛ پیچیدگی و ایمان قوی لازم است. دفاع از اسلام در دوران نبی اکرم (ص) آسانتر از دفاع از اسلام در دوران امیرالمؤمنین (ع) بود. در آن زمان قضیه پیچیده‌تر بود. امروز هم استکبار جهانی پیچیده است و ابزارهای گوناگون در اختیارش می‌باشد. شما چه می‌دانید که چه پیش خواهد آمد.» (بیانات، ۱۳۶۹/۰۶/۲۹)

همچنین فرموده‌اند: «... نیروهای مسلح باید نیرومند باشند. دنیا، دنیای تجاوزگری است؛ دنیای محکوم سیاست سلطه است. انگیزه سلطه طلبی در سلطه‌گران عالم، در نظام‌های مستکبر، به همه ملت‌ها هشدار می‌دهد که ساخت درونی خود و آمادگی‌های لازم را برای تقویت این ساخت به‌وجود بیاورند و تقویت کنند.» (بیانات، ۱۳۸۷/۰۲/۱۲)

فرماندهی معظم کل قوا، همواره با رصد دقیق رویدادها و تحولات منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای، در بیانات و رهنمودهایشان، در مراسم و مناسبت‌های مختلف، ابعاد و زوایای پیدا و پنهان تهدیدها و جنگ‌های آینده را به صورتی موشکافانه بیان و تحلیل نموده‌اند. ایشان به طور خاص بر موضوع ساخت درونی قدرت در حوزه‌های مختلف، تأکید نموده و آن را بیانگر ایجاد اقتدار و استحکام نظام مطرح نموده‌اند که این رهنمودها می‌تواند چراغ هدایتی برای اندیشمندان، مسئولان نظام و نیروهای مسلح باشد. اما اندیشمندان راهبردی کشور، حق مطلب را ادا نکرده‌اند و این مسئله همچنان مورد غفلت قرار می‌گیرد. بر این اساس مسئله این مطالعه تبیین ساخت درونی نیروهای مسلح برای

جنگ‌های آینده از نگاه فرماندهی معظم کل قوا است.

اهمیت انجام تحقیق

تشخیص نیازهای آتی، دانشی را می‌طلبد که براساس آن بتوان طرح‌ریزی نمود و این وظیفه خطیر بر عهده رهبران سازمان‌ها است.

حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، فرماندهی معظم کل قوا، در بیاناتشان ضمن حمایت از تحرک دیپلماسی دولت، اهمیت دیپلماسی را در کنار سایر آمادگی‌های اقتصادی، امنیتی، نظامی، استحکام ساخت درونی نظام و وحدت ملی دانستند. این اشاره مبین این نکته است که یکی از منابع تولید قدرت در دیپلماسی، اقتدار نظامی و امنیتی و دارا بودن استحکام ساخت داخلی قدرت در عرصه‌های نظامی است (بیانات، ۱۳۹۲). از منظر ایشان راهبرد ساخت درونی قدرت که مبتنی بر رویکرد قابلیت محور است، تنها راهبرد مؤثر در مقابل استکبار است. این راهبرد بیش از آنکه متوجه نام دشمنان و مکان درگیری با آنها باشد، بر چگونگی شکست دادن طیف گسترده‌ای از قابلیت‌ها و توانمندی‌های مورد استفاده هر دشمن و هم‌چنین تعیین توانمندی‌های لازم جهت مقابله با هر گونه درگیری یا بحران استوار است. (فرتوک‌زاده و همکارش، ۱۳۹۴) بنابراین شناخت دیدگاه‌های رهبر معظم انقلاب در مورد ساخت درونی برای جنگ‌های آینده موجب می‌شود تا نیروهای مسلح با اتخاذ راهبرد مناسب موجبات اقتدار روزافزون سامانه دفاعی کشور را فراهم نمایند.

ضرورت انجام تحقیق

ساخت درونی قدرت که همواره مورد تأکید مقام معظم رهبری است، به معنای این است که حوزه‌های راهبردی بتوانند در سه فضای اجتماعی، سیاسی و نظامی در یک کلیت قرار بگیرند. ساخت درونی نیروهای مسلح برای جنگ آینده یکی از این سه حوزه و از ضرورت‌های راهبردی نظام جمهوری اسلامی ایران و سامانه دفاعی آن است و ساخت درونی نیروهای مسلح به معنای این است که نیروهای مسلح ماهیتی قابلیت محور داشته باشند و با تقویت چرخه‌های قابلیت‌ساز ملی به محض بروز علائم تهدید، امکان بازآرایی قابلیت‌ها در برابر تهدید نوظهور، در آنها وجود داشته باشد (فرتوک‌زاده و همکارش، ۱۳۹۴). بنابراین عدم انجام این تحقیق موجب بروز غافلگیری راهبردی در سطح امنیت ملی و سامانه دفاعی خواهد شد.

سؤال تحقیق

مضامین فراگیر ساخت درونی نیروهای مسلح برای جنگ‌های آینده از منظر فرماندهی معظم کل قوا کدامند؟

هدف اصلی تحقیق

تحلیل مضمون ساخت درونی نیروهای مسلح برای جنگ‌های آینده از منظر فرماندهی معظم کل قوا

فرضیه تحقیق

تحقیقات کیفی فاقد فرضیه هستند. این تحقیق نیز که با رویکرد کیفی صورت می‌گیرد، دارای فرضیه نیست.

بیان نظری

محیط امنیتی جمهوری اسلامی ایران

نظم امنیتی منطقه غرب آسیا و شمال آفریقا در سال‌های اخیر تحت تأثیر سه روند اصلی شامل افراط‌گرایی و خشونت، عدم توانمندی حفظ قدرت و حاکمیت به وسیله جریان‌های اصلی و ریشه دار و تغییر در معادلات جبهه مقاومت قرار گرفته است. بر این اساس محیط پیرامون جمهوری اسلامی ایران در منطقه غرب آسیا طی سال‌های آینده شاهد تداوم بحران‌ها، تشدید خشونت و درگیری و حضور قدرت‌های فرامنطقه‌ای خواهد بود (ایزدی و اکبری، ۱۳۹۵).

جنگ آینده

ورود بازیگران جدید به عرصه تعاملات سیستمی، تغییر ساختار، ماهیت و معادلات قدرت از مهمترین تحولات بنیادین فروپاشی اتحاد شوروی بود که در نتیجه آن به هم پیوستگی، پیچیدگی و آشوبناکی در سیستم بین‌المللی تشدید شد. به تبع تحولات سیستمی، روش جنگ نیز متحول، و تحت تأثیر ویژگی‌های جدید سیستم، مبدل به پدیده‌ای با عنوان جنگ هیبریدی شد که به شدت پیچیده و مقاوم در برابر راه‌حل‌های متداول می‌باشد. این روش جنگ، به روش رایج جنگ در جهان به ویژه منطقه غرب آسیا تبدیل شده است (قاسمی و اسماعیلی فرزین، ۱۳۹۶).

جوزف نای، نظریه پرداز ارشد روابط بین‌الملل و تحلیلگر ارشد دانشگاه هاروارد، با برشمردن

نسل‌های جنگ مدرن می‌نویسد: «هرچند طرح و تفسیر نسلی جنگ تا حدی دل‌خواهی و اختیاری هستند، اما این کار نشان از یک روند مهم دارد و آن این است: تار شدن و از بین رفتن تمایز بین جبهه جنگی و منطقه غیرنظامی. تسریع در این روند جایگزین شدن جنگ بین دولت‌ها با درگیری مسلحانه‌ای است که شامل بازیگران غیردولتی از قبیل گروه‌های شورشی، شبکه‌های تروریستی، شبه نظامیان و سازمانهای جنایتکار، طالبان، القاعده و شورشیان در مناطق شرقی اوکراین مثال‌هایی از این دست هستند (نای^۱، ۲۰۰۴).

رابرت. اچ اسکیلز در کتاب جنگ آینده بیان نموده است که جهان همواره آبستن جنگی جدید است؛ لذا هیچگاه دلایل بروز جنگ‌های منطقه‌ای به کلی از بین نخواهد رفت. صاحب‌نظران آمریکایی همواره با ترسیم کمربند ناآرامی مناطق خاصی را همواره مستعد بروز جنگ و ناآرامی منطقه‌ای می‌دانند. (اچ. اسکیلز، ۱۳۸۴)

فضای جنگ در آینده بیشتر فضایی خواهد بود مجازی، سیال، نرم‌افزاری و خارج از حواس انسان که به استعاره می‌توان آن را ذهن نامید. در این جنگ‌ها تمرکز به عقبه نه با مرزبندی مشخص، بلکه با نوعی فروپاشی از درون با حمله از راه دور به صورت اطلاعات پایه یا دانش محوری استوار خواهد بود.

با بررسی آثار و دیدگاه برخی از نظریه‌پردازان نظامی غرب و رهنامه نظامی آمریکا، مشخصات زیادی برای جنگ‌های آینده قابل استخراج است. از جمله می‌توان به مواردی همچون عملیات سریع و قاطع، راه اندازی ائتلاف و انجام عملیات مرکب، انجام عملیات تأثیرمحور یا مبتنی بر تأثیر، هم‌زمان‌سازی قدرت، انجام عملیات غیرخطی، به کارگیری نیروهای ویژه، ارزیابی همه جانبه اطلاعاتی، درگیری هم‌زمان در سطوح سه‌گانه، انجام عملیات پیش‌دستانه، استمرار عملیات تحت هر شرایطی در هر زمانی و مکانی به صورت ناپیوسته و نامتناوب، توسعه صحنه نبرد و نفوذ بر عمق هدف، تکیه بر عملیات روانی، حمله به مراکز ثقل، آفند مسطح، تهاجم هوایی و موشکی دقیق، مدیریت زمان، کاهش هزینه‌های جنگ، مدیریت آستانه تحمل ملت‌ها، تأکید بر عملیات سایبری و مجازی‌سازی جنگ، تغییر در نوع مانور، تکیه بر ابزارهای الکترونیکی و مخابراتی، رویکرد شبکه‌محوری به جنگ، به کارگیری تاکتیک ناهمتراز، ناهمگون و یا نامتقارن در جنگ‌های آینده، مد نظر قرار دادن ابعاد و جنبه‌های مختلف جنگ نرم، استفاده از

توانمندی‌های پهپاد، انتخاب راهبرد آمادی بر مبنای پشتیبانی متمرکز و پیوند هنر، علم و فناوری در جنگ‌های آینده اشاره کرد. (حیدری و همکارش، ۱۳۹۱) جنگ‌های آینده به وسیله یگان‌های پرتحرک، چابک و کاملاً انعطاف‌پذیر صورت خواهد گرفت که در این وضعیت باید پذیرفت که جنگ‌های آینده قابلیت‌محور خواهد بود.

بررسی رهنامه آمریکا در جنگ‌های آینده، بیانگر آن است که آنان همواره در جهت دستیابی به فناوری برتر تلاش می‌کنند. بنابراین ناگزیر هستیم با درک صحیح از صحنه نبرد آینده، نه تنها فاصله خود را با دشمنان کاهش دهیم، بلکه شرایط را به نفع خود تغییر دهیم. از آنجا که توانایی‌های فرماندهی و ابعاد روحی و روانی نیروهای مسلح برای دفاع و مقابله با دشمنان را در اختیار داریم و برتری روحی مقاومت دلیرانه متکی بر ایمان الهی عامل اساسی در نبرد با دشمن خواهد بود و چنین توانایی‌هایی همراه با طرح‌های نامتقارن برای خنثی‌سازی و مقابله با زورمندی دشمنان، کارآمد است، بنابراین نیاز به تربیت و توجه به پرورش ویژگی‌های فرماندهی برای جنگ‌های آینده بسیار ضروری خواهد بود (همان).

ساخت درونی قدرت

در واقع ساخت درونی قدرت در حوزه دفاعی همان دفاع قابلیت‌محور همراه با اقتدار درون‌زا است. رهبر معظم انقلاب استحکام ساخت درونی را این طور تعریف می‌کند: «استحکام ساخت درونی آن چیزی است که جوامع را در راه‌های مطلوب خودشان و به سوی مطلوب‌های خودشان قادر می‌سازد و قدرت برخورد با چالش‌ها به جوامع می‌دهد.» (بیانات در محفل انس با قرآن، ۱۳۹۳) عناصر این استحکام، برخی عناصر همیشگی است، برخی هم عناصر فصلی است. آنچه که جزء عناصر همیشگی است، عزم راسخ است؛... هم عزم راسخ مسئولان لازم است، هم عزم راسخ مردم لازم است (بیانات در دیدار مسئولان نظام، ۱۳۹۲).

استحکام ساخت درونی نظام، نیرویی است که یک جامعه متشکل از عناصر و اجزای مختلف و متعدد آن را به عنوان سیستم یا ساختار در کنار یکدیگر حفظ می‌کند تا بتواند به مطلوبیت ذاتی خود که همانا توانایی مقابله با ستیز محیط است، دست یابد. رصد بیانات، فرمایش‌ها و تدابیر ابلاغی مقام معظم رهبری^(مدظله العالی) در طی سال‌های اخیر نشان می‌دهد همواره بر تحکیم ساخت درونی نظام و تقویت اقتدار درون‌زا تأکید نموده‌اند (کشتکار و همکارش، ۱۳۹۴).

تحلیل مضمون

یکی از روش‌های کارآمد تحلیل کیفی، تحلیل مضمون است. (براون^۱، ۲۰۰۶) تحلیل مضمون به سه روش قالب مضامین، ماتریس مضامین و شبکه مضامین مطابق با جدول ۲ انجام می‌شود که در این تحقیق از روش شبکه مضامین استفاده شده است.

جدول ۲: روش‌های تحلیل مضمون

روش‌ها	شرح	ارائه دهنده روش
قالب مضامین	در تحقیقاتی که تعداد متون و داده‌های آن زیاد باشد (ده تا سی منبع) به کار می‌رود.	کینگ و هوراکز ^۲ (۲۰۱۰)
ماتریس مضامین	جهت مقایسه مضامین با یکدیگر و یا مقایسه مضامین در منابع داده‌ها استفاده می‌شود.	مایلز و هابرمین ^۳ (۱۹۹۴)
شبکه مضامین	شبکه مضامین نقشه‌ای شبیه تارنما به مثابه اصل سازمان‌دهنده و روش نمایش عرضه می‌کند.	آتراپدواستیرلینگ ^۴ (۲۰۰۱)

مطابق با تعریف شیخ‌زاده و همکارانش، «شبکه مضامین، بر اساس روندی مشخص، پایین‌ترین سطح قضایای پدیده را از متن بیرون می‌کشد (مضامین پایه)؛ سپس با دسته‌بندی این مضامین پایه‌ای و تلخیص آنها به اصول مجردتر و انتزاعی‌تر دست پیدا می‌کند (مضامین سازمان‌دهنده)؛ در قدم سوم این مضامین عالی در قالب استعاره‌های اساسی گنجانده شده و به صورت مضامین حاکم بر کل متن در می‌آیند (مضامین فراگیر)، سپس این مضامین به صورت نقشه‌ای شبیه تارنما، رسم و مضامین برجسته هر یک از این سه سطح همراه با روابط میان آنها نشان داده می‌شود. روش شبکه‌های مضامین به صورت گرافیکی و شبیه تارنما نشان داده می‌شوند تا تصور وجود هر گونه سلسله مراتب در میان آنها از بین برود که باعث شناوری مضامین شود و بر وابستگی و ارتباط متقابل میان شبکه تأکید شود. (شیخ‌زاده و همکاران، ۱۳۹۰) تحلیل شبکه مضمونی را می‌توان به طور کلی به سه بخش اصلی تقسیم نمود: اول تجزیه

1. Braun
2. King & Horrocks
3. Miles & Huberman
4. Attride-Stirling, J

متن؛ دوم کشف متن و سوم یکپارچه کردن کشف‌ها. (آترایدواستیرلینگ، ۲۰۰۱)
 مراحلی که برای یافتن شبکه مضمونی لازم است طی شود، در جدول ۳ نشان داده شده است.

جدول ۳: مراحل تنظیم شبکه مضمونی (۲۰۰۱، آترایدواستیرلینگ)

مرحله تحلیلی	گام	اقدام
الف) تجزیه متن	گام اول: کدگذاری	تهیه یک چارچوب کدگذاری تجزیه متن به بخش‌های کوچکتر با استفاده از چارچوب کدگذاری
	گام دوم: تعریف مضامین	استخراج مضامین از بخش‌های کدگذاری شده متن تصحیح مضامین
	گام سوم: ساختن شبکه‌های مضمونی	منظم کردن مضامین یافتن مضامین پایه‌ای بازآرایی مضامین پایه‌ای برای یافتن مضامین سازمان دهنده استخراج مضمون (مضامین) فراگیر ترسیم شبکه (های) مضمونی بازبینی و تصحیح شبکه (های) مضمونی
ب) کشف متن	گام چهارم: توصیف و کشف شبکه‌های مضمونی	توصیف شبکه کشف شبکه
	گام پنجم: خلاصه کردن شبکه‌های مضمونی	خلاصه کردن شبکه های مضمونی
ج) یکپارچه‌سازی کشف‌ها	گام ششم: توصیف الگوها	توصیف الگوها

پیشینه تحقیق

پیشینه تحقیق در دو موضوع استفاده از تحلیل مضمون و ساخت درونی مورد بررسی قرار گرفته است که نتایج آن در جداول شماره ۴ و ۵ ارائه می‌شود.

الف) پیشینه تحقیقات با رویکرد تحلیل مضمون

جدول ۴. پیشینه تحقیقات با رویکرد تحلیل مضمون

عنوان تحقیق	نویسندگان	هدف تحقیق
مفهوم توسعه و پیشرفت در اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله العالی) (۱۳۹۵)	سیدعلیرضا قاضی میرسعید حسین تاج‌آبادی	این پژوهش با هدف تبیین مفهوم توسعه و پیشرفت از دیدگاه رهبر معظم انقلاب انجام شده است و با استفاده از روش شبکه مضامین از روش‌های تحلیل مضمون، سه مضمون قدرت درون‌زا، اقتصاد دانشی عدالت‌محور و اسلامی بودن پیشرفت را به عنوان مضامین فراگیر پیشرفت ارائه نموده است.
تحلیل مضمون محتوای «مردم» در اندیشه سیاسی امام خمینی (۱۳۹۵)	رقيه جاویدی غلامرضا بهروزی لک	در این مقاله، چیستی دال «مردم» در اندیشه سیاسی امام خمینی، با روش کیفی تحلیل مضمون و به کارگیری نرم‌افزار MAXQDA بررسی شده است.
تحلیل مضمونی اعتماد در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای (۱۳۹۴)	جلال درخشه اصغر افتخاری محسن ردادی	هدف مقاله تبیین مقوله اعتماد در اندیشه رهبر معظم انقلاب با روش تحلیل مضمون است.
تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی (۱۳۹۰)	حسن عابدی جعفری محمدسعید تسلیمی ابوالحسن فقیهی محمد شیخ زاده	هدف این مقاله، معرفی تحلیل مضمون و فنون مرتبط با آن است.

عنوان تحقیق	نویسندگان	هدف تحقیق
تحلیل مضمون تفکرات قالبی نسبت به قومیت (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه اصفهان) (۱۳۹۴)	مسعود کیان پور لیدا ناصری	هدف مقاله بررسی تفکرات قالبی و نگرش گروه‌های مختلف قومی نسبت به یکدیگر با استفاده از روش تحلیل مضمون است.

ب) پیشینه تحقیقات با موضوع ساخت درونی

جدول ۵: پیشینه تحقیقات با موضوع ساخت درونی

عنوان تحقیق	نویسندگان	هدف تحقیق
عناصر قدرت‌آفرین در ساخت درونی نظام (۱۳۹۲)	محمد رضا اخضریان کاشانی،	بررسی مفاهیم قدرت و اقتدار در ادبیات سیاسی رایج در جهت بازخوانی مؤلفه‌های موضوع «تحکیم ساخت درونی نظام و تقویت اقتدار درون‌زا» که مورد تأکید رهبر انقلاب اسلامی بوده است.
استحکام ساخت درونی نظام: الگوی نیل به جامعه امن (۱۳۹۳)	محمود عسگری حسن سعید کلاهی	هدف مقاله تعیین ارکان و اصول الگوی استحکام ساخت درونی نظام برای نیل به جامعه امن است و یافته‌های مقاله نشان می‌دهد مردم، نخبگان و نظام، سه رکن این الگو و کارآمدی، پاسخگویی، اقتدار درون‌زا، هویت ملی قوی، نبود فقر و فساد و تبعیض، عدالت، بالا بودن سرمایه اجتماعی، تقویت نهاد خانواده، قانون‌گرایی و انسجام درونی، اصول عام و مردم‌سالاری دینی، بصیرت مردم و نخبگان، سبک زندگی، همراهی اقوام و مذاهب و پرهیز از اشرافی‌گری، اصول خاص این الگو هستند.
نقش همدلی در استحکام ساخت درونی قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۵)	سیدمحمدجواد قربی منصور حیدری	یافته‌های مقاله با بهره‌گیری از روش تحلیل محتوا و مطالعات اسنادی، حاکی است که همدلی در راستای استحکام ساخت درونی قدرت، زمینه‌های تثبیت نظام و برپایی دولت مقتدر، تحقق اهداف متعالی نظام و منافع حیاتی ملی، پاسداشت عزت ملی و استقلال همه‌جانبه و پایدار، دشمن‌ستیزی و نفوذناپذیری در جمهوری اسلامی، انسجام دولت-ملت و نفی قوم‌مداری افراطی، اقتدار درون‌زا

عنوان تحقیق	نویسندگان	هدف تحقیق
		و غیره را فراهم می‌آورد.
شناسایی عوامل مرتبط با مؤلفه دفاعی - امنیتی جهت استحکام ساخت درونی قدرت نظام با تأکید بر منویات فرماندهی معظم کل قوا (۱۳۹۶)	امیر حیات مقدم فتح ... کلانتری عباس فلاح	هدف مقاله شناسایی عوامل مرتبط با مؤلفه دفاعی - امنیتی جهت استحکام ساخت درونی قدرت نظام و با روش نظریه زمینه‌ای انجام شده است.
استحکام درونی قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران در اندیشه مقام معظم رهبری؛ با تأکید بر مؤلفه‌های دفاعی - امنیتی (۱۳۹۵)	سمیه قنبری محمدتقی آذرشب سید محمدرضا موسوی	این پژوهش با روش توصیفی و رویکرد تحلیلی، سیاست‌های دفاعی - امنیتی مقام معظم رهبری را در چارچوب قدرت سخت و نرم، تبیین نموده است. البته اولویت این پژوهش تبیین ابعاد و محورهای قدرت نرم درونی و تأثیرگذار بر استحکام نظام جمهوری اسلامی ایران، از دیدگاه مقام معظم رهبری می‌باشد.

همان طور که در پیشینه ملاحظه می‌شود، هیچ یک از محققان به تبیین ساخت درونی نیروهای مسلح از منظر فرماندهی معظم کل قوا به طور مستقل نپرداخته‌اند و هر یک صرفاً به یک یا چند مؤلفه خاص از موضوع ساخت درونی توجه داشته‌اند. علاوه بر این، محقق با نگاه به جنگ آینده موضوع را مورد بررسی قرار داده است.

روش تحقیق

این تحقیق کیفی از حیث جهت‌گیری، کاربردی - توسعه‌ای است؛ و از حیث هدف اکتشافی و توسعه‌ای است؛ زیرا با نگاه ارزشی به موضوع تحقیق می‌پردازد. از آنجا که نتایج تحقیق در سیستم دفاعی کشور استفاده می‌شود، کاربردی است و چون در این تحقیق به دنبال کشف مضامین از بیانات مقام معظم رهبری هستیم، از نوع اکتشافی است.

جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری پژوهش مشتمل بر بیانات مقام معظم رهبری می‌باشد. و در بخش تعیین روایی، تعداد ده نفر از خبرگان نظامی به صورت هدفمند انتخاب شدند.

روش‌های جمع‌آوری داده‌ها

جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش با استفاده از روش‌های کتابخانه‌ای و فیش‌برداری از بیانات

مقام معظم رهبری در مورد ساخت درونی قدرت انجام شده است.

قلمرو تحقیق

قلمرو این تحقیق از بین فرمایش‌های مقام معظم رهبری راجع به موضوع «ساخت درونی قدرت» از آغاز رهبری تاکنون بوده است.

روایی و پایایی

در پایایی این پرسش مطرح است که چگونه بدانیم که یک ابزار (پرسش‌نامه، آزمون، مقیاس و غیره) در هر زمانی که از آن استفاده می‌کنیم، کارآمد و مؤثر است و در روایی، این پرسش مطرح است که چگونه بدانیم که یک ابزار آن چیزی را می‌سنجد که قرار است بسنجد؟ البته در تحقیق کیفی مفاهیم روایی و پایایی به مفاهیمی مانند باورپذیری، انتقال‌پذیری، تأییدپذیری و مقبولیت تبدیل می‌شود.

در این تحقیق برای سنجش روایی، از روش والتز و باسل^۱ با محاسبه شاخص CVI استفاده می‌شود. بدین صورت که خبرگان و متخصصان «مربوط بودن»، «واضح بودن» و «ساده بودن» هر مضمون را بر اساس یک پرسش‌نامه با طیف لیکرتی چهار قسمتی شامل «مربوط نیست» با عدد ۱، «نسبتاً مربوط است» با عدد ۲، «مربوط است» با عدد ۳ و «کاملاً مربوط است» با عدد ۴ مشخص می‌کنند.

تعداد متخصصانی که به مضمون نمره ۳ و ۴ داده‌اند

CVI=

تعداد کل متخصصان

حداقل مقدار قابل قبول برای شاخص CVI برابر با ۰/۷۹ است و اگر شاخص CVI مضمونی کمتر از ۰/۷۹ باشد، آن مضمون باید حذف شود.

برای پایایی از روش کنترل اعضا که چندین بار به وسیله شرکت‌کنندگان در تحقیق

موردبازنگری قرار گرفته و همچنین در مرحله پرسش‌نامه CVI نظرات خبرگان در مورد مرتبط بودن و صحیح بودن شاخص‌ها احصا و لحاظ شده است.

روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها

داده‌های این تحقیق از تمامی بیانات و سخنرانی‌های مقام معظم رهبری در مورد ساخت درونی قدرت که با نیروهای مسلح مرتبط بوده‌اند، انتخاب گردیده است و بیاناتی که شیهه بودند، از یکی از آنها استفاده شده است. همچنین جهت شناسایی و کشف مضامین اصلی بیانات مقام معظم رهبری، از روش تحلیل مضمون که در تحقیقات کیفی کاربرد گسترده‌ای دارد، استفاده شده است. که شرح آن در بیان نظری تحقیق آمده است.

الگوریتم این تحقیق مطابق با شکل زیر با روش شبکه مضامین از روش‌های تحلیل مضمون ارائه می‌شود:

شکل ۱: الگوریتم تحقیق مطابق با شبکه مضمون آتراید-استیرلینگ

گام‌های پژوهش

در گام اول از متون اصلی، نقل قول‌هایی از رهبری انقلاب اسلامی که به طور صریح در مورد ساخت درونی قدرت اشاره داشته‌اند، انتخاب شده و در قالب کدهایی سازماندهی شده‌اند. در بخش انتخاب فرمایش‌های فرماندهی معظم کل قوا، تعداد فرمایش‌ها در مورد موضوع تحقیق

بیش از فرمایش‌های استفاده شده بود؛ از این رو برخی فرمایش‌ها که بسیار شبیه به هم بودند، فقط از اولین بیانات معظم‌له استفاده گردید. در ادامه هر کدام از این نقل قول‌ها حاوی مضمونی است که با خواندن آن متن، مستقیماً به ذهن متبادر می‌گردد و سایر گام‌های ارائه شده در بالا به شرح جداول ۶ و ۷ انجام می‌گیرد:

جدول ۶: تبدیل نقل قول به مضامین پایه‌ای

شناسه	برداشت از متن اصلی (نقل قول)	مضمون پایه‌ای
دیدار جمعی از فرماندهان ۱۳۹۴/۱/۳۰	«[خصوصیتی] که باید نیروهای مسلح ما به آن توجه داشته باشند، مسئله عمل به آیه شریفه «وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهْ غَدُوِّ اللَّهِ وَ غَدُوِّكُمْ» است. معنای این آیه این است که غافلگیر نشوید؛ معنایش این است که اگر چنانچه دشمنی به شما حمله کرد، شما بر اثر کمبود امکانات، کمبود سلاح و مهمات، کمبود آمادگی، خسارت تحمل نکنید، که خسارت شما خسارت ملت است، خسارت شما خسارت اسلام است.»	اگر چنانچه دشمنی به شما حمله کرد، شما بر اثر کمبود امکانات، کمبود سلاح و مهمات، کمبود آمادگی غافلگیر نشوید و خسارت تحمل نکنید.
دیدار جمعی از فرماندهان ۱۳۹۴/۱/۱	«آنچه من تأکید می‌کنم این است که پیشرفت‌های کشور در زمینه‌های تسلیحاتی و در زمینه‌های آمادگی‌های رزمی باید همچنان طریق پیشرفت را ادامه بدهد.»	باید به پیشرفت در تسلیحات و آمادگی رزمی ادامه داد.
دیدار جمعی از فرماندهان ۱۳۹۴/۱/۳۰	«حفظ بصیرت، حفظ جهت‌گیری صحیح، آمادگی‌های لازم، روحیه خوب و افزایش روزافزون تجهیزات و امکانات و آمادگی‌های رزمی یکی از کارهای اساسی است که نیروهای مسلح بایستی داشته باشند.»	نیروهای مسلح بایستی حفظ بصیرت و جهت‌گیری صحیح، روحیه خوب و آمادگی رزمی را حفظ نمایند.
مراسم تحلیف دانشجویان ۱۳۹۲/۷/۱۳	«ارتش و سپاه و بسیج و نیروی انتظامی و همه کسانی که در ارتباط با نیروهای مسلح هستند، این را وظیفه خود بدانند که حصار مستحکمی در مقابل توطئه‌های دشمنان و شرارت دشمنان علیه ملت ایران خواهند بود.»	نیروهای مسلح حصار مستحکم در مقابل دشمنان آینده خواهند بود.
مراسم دانش‌آموختگی ۱۳۸۲/۶/۲۹	«نوآوری، ابتکار، استفاده از دل‌های پاک و نیروهای با استعداد عمیق، می‌تواند روزه‌روز ارتش را پیش ببرد.»	نوآوری و ابتکار و نیروی انسانی دل‌پاک و مستعد عامل پیشبرد ارتش است.
دیدار جمعی از فرماندهان ۱۳۷۸/۱/۲۵	«خصوصیت ارتش این است که مراقب دشمن است.»	مراقبت دائمی ویژگی خاص ارتش است.

شناسه	برداشت از متن اصلی (نقل قول)	مضمون پایه‌ای
در مانور ذوالفقار ۵ ۱۳۷۶/۷/۱	«قدرت نظامی برای کشوری که مورد تهدید قدرت‌ها است، یکی از واجب‌ترین واجب‌ها است.»	قدرت نظامی واجب‌ترین واجب‌ها برای کشور است.
در مانور طریق القدس ۱۳۷۶/۲/۳	«باید برای مقابله با دشمنی که در مقابل ملت ایران - اگر بتواند - مهیای هر گونه اقدام خشنی است، آماده بود.»	بایستی در مقابل اقدام خشن دشمن به طور همه جانبه آماده و مهیا بود.
مراسم تحلیف دانشجویان ۱۳۹۲/۷/۱۳	«ما بدون آن که کسی را تهدید نکنیم، استحکام و اقتدار نیروهای مسلح را مهم‌ترین عامل در راه حفظ امنیت خارجی ملت و جمهوری اسلامی ایران می‌دانیم. وظیفه همه مسئولان می‌دانیم که در راه اقتدار نیروهای مسلح تلاش کنند؛ استحکام این نیروها را در برنامه‌های خودشان قرار بدهند.»	استحکام و اقتدار نیروهای مسلح، عامل حفظ امنیت خارجی است.
مراسم فارغ‌التحصیلی دانشجویان ۱۳۶۹/۸/۲۸	«لازم است نیروهای مسلح را تقویت کنیم؛ تقویت با ابزار مدرن و پیشرفته، تقویت با نگهداری و خودکفایی، تقویت با سازندگی‌ها در درون نیروهای نظامی و سازمان صنایع دفاع، تقویت با دانش کاری که شما در اینجا می‌کنید - تقویت با تجربه و آزمایش و تمرین دایمی و مستمر، تقویت با ایمان که پشتوانه همه آنها است.»	تقویت نیروهای مسلح با تجهیزات مدرن، نگهداری و خودکفایی، سازندگی درونی، دانش، کسب مستمر تجربه به پشتوانه ایمان لازم است.
بیانات در محفل انس با قرآن ۱۳۹۳/۴/۸	«نظام اسلامی و جامعه اسلامی با انس روزافزون با قرآن استحکام درونی پیدا می‌کند؛ انس با قرآن ایمان را تقویت می‌کند.»	انس با قرآن عامل تقویت استحکام درونی و ایمان است.
دیدار مردم آذربایجان ۱۳۹۲/۱۱/۲۸	«علاج مقابله با دشمنی فقط یک‌چیز است و آن، تکیه به اقتدار ملی و به توان داخلی ملی و مستحکم کردن هرچه بیشتر ساخت درونی کشور است.»	تکیه به اقتدار ملی و به توان داخلی ملی و مستحکم کردن ساخت درونی کشور راه مقابله با دشمن است.
مراسم تحلیف دانشجویان ۱۳۹۲/۷/۱۳	آنچه برای نظام جمهوری اسلامی حائز اهمیت است، استحکام ساخت درونی نظام جمهوری اسلامی است، استحکام درونی ملت ایران است؛ همان چیزی که از روز اول تا امروز توانسته است این کشور را حفظ کند؛ اتحاد ملی، توجه به آرمان‌های والای نظام جمهوری اسلامی، توجه به عزت ملی.	استحکام ساخت درونی که همان اتحاد ملی، عزت ملی و توجه به آرمان‌های نظام است، بسیار مهم است.
دیدار فرماندهان	"ما گفته‌ایم «ساخت درونی نظام» باید استحکام پیدا کند، «علم» بایستی رشد پیدا کند؛ «تولید داخلی» بایستی	ساخت درونی نظام با توجه به استعداد بومی باید استحکام یابد.

مضمون پایه‌ای	برداشت از متن اصلی (نقل قول)	شناسه
	اساس کار باشد؛ «نگاه خوش‌بینانه به استعداد بومی کشور» بایستی جدی باشد، استعدادها پرورش پیدا کند؛ اینها پایه‌های اصلی کار است.	۱۳۹۲/۶/۲۶
اقتدار علمی، اقتدار درون‌زا است، و پیشرفت علمی باید ادامه یابد.	«...اگر با توجه، با آگاهی، با بصیرت، کار انجام بگیرد، ما کاملاً موافق هستیم. از پیشرفت علمی ما هم راضی نیستند. بخشی از این کارهایی که امروز در زمینه تحریم و امثال اینها مشاهده می‌کنید، مربوط به همین است که نمی‌خواهند جامعه ایرانی به این اقتدار درون‌زا دست پیدا کند که اقتدار علمی، یک اقتدار درون‌زا است. بنابراین، این پیشرفت باید ادامه پیدا کند.»	دیدار استادان دانشگاه‌ها ۱۳۹۲/۵/۱۵
باید کشور را در مقابل نفوذ دشمن، با اقتصاد مقاومتی مستحکم کرد.	«وظیفه همه ما این است که سعی کنیم کشور را مستحکم، غیر قابل نفوذ، غیر قابل تأثیر از سوی دشمن، حفظ کنیم و نگه داریم؛ این یکی از اقتضانات «اقتصاد مقاومتی» است که ما مطرح کردیم. در اقتصاد مقاومتی، یک رکن اساسی و مهم، مقاوم بودن اقتصاد است. اقتصاد باید مقاوم باشد؛ باید بتواند در مقابل آنچه که ممکن است در معرض توطئه دشمن قرار بگیرد، مقاومت کند. این مطلب اولی که لازم بود عرض کنم.»	حرم مطهر رضوی ۱۳۹۲/۱/۱
باید جدیت و اهتمام مضاعف داشت و ساخت درونی را از نظر افزایش توانایی علمی، عزم جدی و تدین مستحکم کرد.	«۱- در انجام مأموریت‌ها، جدیت و اهتمام مضاعف داشته باشید؛ ۲- ساخت درونی خود را از لحاظ افزایش مهارت‌های گوناگون، توانایی علمی، عزم و اراده جدی و تدین مستحکم کنید.»	دیدار فرماندهان ۱۳۹۰/۹/۷
برای تداوم عزت ملی و اقتدار بین‌المللی باید آمادگی در همه عرصه‌ها به ویژه عرصه رزم نظامی آمادگی داشت.	خود را برای تداوم این عزت ملی و اقتدار بین‌المللی آماده نگه دارید. همه باید آماده باشیم. همه باید برای حفظ ارزش‌های والای ماندگار در طول تاریخ، خود را آماده نگه دارند؛ در عرصه علم، در عرصه کار، در عرصه صنعت، در عرصه مدیریت و سیاست، و در نوک پیکان، برای دفاع ملی، نیروهای مسلح؛ عرصه رزم نظامی.	مراسم تحلیف دانشجویان ۱۳۹۰/۸/۱۹
ساخت استحکام نظام و اتحاد ملی و نزدیکی دل‌ها بزرگترین بازدارنده هستند.	ما مطمئنیم که ساخت مستحکم نظام جمهوری اسلامی و اتحاد ملی و نزدیکی دل‌ها میان احاد ملت، بزرگترین بازدارنده است. همه موظفند این ساخت استوار و مستحکم را حفظ کنند و استحکام بیشتری به آن ببخشند.	مراسم تحلیف دانشجویان ۱۳۹۰/۸/۱۹

مضمون پایه‌ای	برداشت از متن اصلی (نقل قول)	شناسه
جمهوری اسلامی در مقابل این دشمنی‌ها باید بر قدرت خود بیفزاید.	ایشان ریشه توطئه‌ها و دشمنی‌های گوناگون با جمهوری اسلامی را تبلور مخالفت با نظام سلطه در ایران بر خوردار از «منابع فراوان طبیعی و انسانی و اقتصادی، حرف و منطق و منبر سیاسی، و ابزار و نیروی لایق نظامی» دانستند و خاطرنشان کردند: جمهوری اسلامی در مقابل این دشمنی‌ها باید بر قدرت خود بیفزاید و علت تأکید مکرر بر افزایش قدرت داخلی و استحکام ساخت داخل نیز همین مسئله است.	بیانات در آستانه سالروز حماسه ۹ دی ۱۳۹۵/۱۰/۷

در جدول ۷ مضامین سازمان‌دهنده و مضامین فراگیر استخراج و شناسایی می‌گردد.

جدول ۷: تبدیل مضمون پایه‌ای به مضامین سازمان‌دهنده و فراگیر

مضمون پایه‌ای	مضمون سازمان‌دهنده	مضمون فراگیر
اگر چنانچه دشمنی به شما حمله کرد، شما بر اثر کمبود امکانات، کمبود سلاح و مهمات، کمبود آمادگی غافلگیر نشوید و خسارت تحمل نکنید	جلوگیری از غافلگیری، ایجاد آمادگی	قابلیت‌سازی در فناوری و نیروی انسانی
باید به پیشرفت در تسلیحات و آمادگی رزمی ادامه داد.	پیشرفت تسلیحات، رشد آمادگی رزمی	
نیروهای مسلح حصار مستحکم در مقابل دشمنان آینده خواهند بود.	حصار مستحکم در مقابل دشمنان آینده	
تقویت نیروهای مسلح با تجهیزات مدرن، نگهداری و خودکفایی، سازندگی درونی، دانش، کسب مستمر تجربه به پشتوانه ایمان لازم است.	تقویت نیروهای مسلح، تجهیزات مدرن	
تکیه به اقتدار ملی و به توان داخلی ملی و مستحکم کردن ساخت درونی کشور راه مقابله با دشمن است.	اتکا به اقتدار ملی و توان و استعداد بومی	
ساخت درونی نظام با توجه به استعداد بومی باید استحکام یابد.		

مضمون پایه‌ای	مضمون سازمان‌دهنده	مضمون فراگیر
باید کشور را در مقابل نفوذ دشمن، با اقتصاد مقاومتی مستحکم کرد.	تلاش در مقابل نفوذ دشمن، اقتصاد مقاومتی و استحکام کشور	
ساخت درونی را از نظر افزایش توانایی علمی، عزم جدی و تدین مستحکم کرد.	عزم جدی	عزم راسخ و اتحاد ملی
استحکام ساخت درونی که همان اتحاد ملی، عزت ملی و توجه به آرمان‌های نظام است بسیار مهم است	اتحاد ملی، عزت ملی، توجه به آرمان‌های نظام	
باید جدیت و اهتمام مضاعف داشت.	جدیت همیشگی	
ساخت استحکام نظام و اتحاد ملی و نزدیکی دل‌ها بزرگترین بازدارنده هستند.	اتحاد ملی، نزدیکی دل‌ها	
اقتدار علمی، اقتدار درون‌زا است، و پیشرفت علمی باید ادامه یابد.	اقتدار علمی اقتدار درون‌زا	قدرت نظامی دانش‌محور
تقویت نیروهای مسلح با تجهیزات مدرن، نگهداری و خودکفایی، دانش، کسب مستمر تجربه لازم است.	دانش‌محوری و کسب مستمر تجربه	
قدرت نظامی واجب‌ترین واجب‌ها برای کشور است.	واجب‌الوجوب بودن قدرت نظامی	
بایستی در مقابل اقدام خشن دشمن به طور همه جانبه آماده و مهیا بود	آمادگی همه‌جانبه در مقابل دشمن خشن	
برای تداوم عزت ملی و اقتدار بین‌المللی باید آمادگی در همه عرصه‌ها به ویژه عرصه رزم نظامی آمادگی داشت.	آمادگی در همه عرصه به ویژه عرصه رزم نظامی	
مراقبت دائمی ویژگی خاص ارتش است.	مراقبت دائمی	
جمهوری اسلامی در مقابل این دشمنی‌ها باید بر قدرت خود بیفزاید.	افزایش قدرت در مقابل دشمن	
ساخت درونی را از نظر افزایش توانایی علمی، عزم جدی و تدین مستحکم کرد.	تدین	
انس با قرآن عامل تقویت استحکام درونی و ایمان است.	انس با قرآن عامل استحکام درونی	
تقویت نیروهای مسلح به پشتوانه ایمان لازم است.	پشتوانه ایمان	
نوآوری و ابتکار و نیروی انسانی دلپاک و	نیروی انسانی دلپاک و	

مضمون پایه‌ای	مضمون سازمان‌دهنده	مضمون فراگیر
مستعد عامل پیشبرد ارتش است.	مستعد مایه پیشرفت ارتش	
نیروهای مسلح بایستی با حفظ بصیرت و جهت‌گیری صحیح، روحیه خوب و آمادگی رزمی را حفظ نمایند.	حفظ بصیرت و جهت‌گیری صحیح	

پس از دست یافتن به مضامین پایه‌ای، شناسایی مضامین سازمان‌دهنده و مضامین فراگیر با توجه به مضامین پایه‌ای انجام می‌شود. در این مرحله از تحلیل مضمونی سعی می‌شود با سازماندهی مجدد مضامین اولیه یا همان مضامین پایه‌ای به مضامین انتزاع‌تری دست یابیم که ما را به مضمون‌های اصلی‌تر و فراگیرتر رهنمون سازد.

سنجش روایی مضمون‌ها و پایایی تحقیق

پرسش‌نامه‌ای شامل ۲۲ مضمون سازمان‌دهنده به دست آمده در جدول ۷، در اختیار تعداد ده نفر از خبرگان نظامی قرار داده شد که میزان مربوط بودن هر مضمون سازمان‌دهنده به مضمون فراگیرش را مشخص نمودند و بعد از محاسبه CVI برای هر یک از مضمون‌ها، مشخص شد که کلیه ۲۲ مضمون احصا شده، دارای شاخص CVI بیشتر از ۰/۷۹ بودند، لذا روایی مضمون‌های استخراج شده مورد تأیید خبرگان قرار گرفت.

برای پایایی نیز با استفاده از روش کنترل اعضا، محقق متن بیانات مقام معظم رهبری را چندین بار مرور نموده تا بتواند مضامین چهارگانه را احصا نماید. همچنین پس از اینکه خبرگان پرسش‌نامه CVI را پاسخ دادند، از ایشان خواسته شد، دوباره نسبت به پاسخ‌هایشان تجدید نظر نمایند.

یافته‌های تحقیق

با استفاده از تحلیل مضمون بیانات رهبر معظم انقلاب چهار مضمون فراگیر در رابطه با ساخت درونی قدرت برای نیروهای مسلح جهت آمادگی برای جنگ‌های آینده به شرح زیر ارائه می‌شود:

الف) قابلیت‌سازی در فناوری و نیروی انسانی

رویکرد قابلیت‌محور بر چگونگی شکست دادن طیف گسترده‌ای از قابلیت‌ها و توانمندی‌های

مورد استفاده هر دشمن از طریق شناسایی توانمندی‌های لازم و مورد نیاز جهت مقابله با هرگونه تهدید، درگیری یا بحران تأکید دارد. در این مضمون به دو بُعد اصلی قابلیت‌ها یعنی بعد فناوری و بعد نیروی انسانی تمرکز دارد. قابلیت‌سازی در فناوری، فناوری‌های نرم و سخت هر دو را شامل می‌شود و قابلیت‌سازی نیروی انسانی از هر دو منظر کمیت و کیفیت توجه دارد.

ب) عزم راسخ و اتحاد ملی

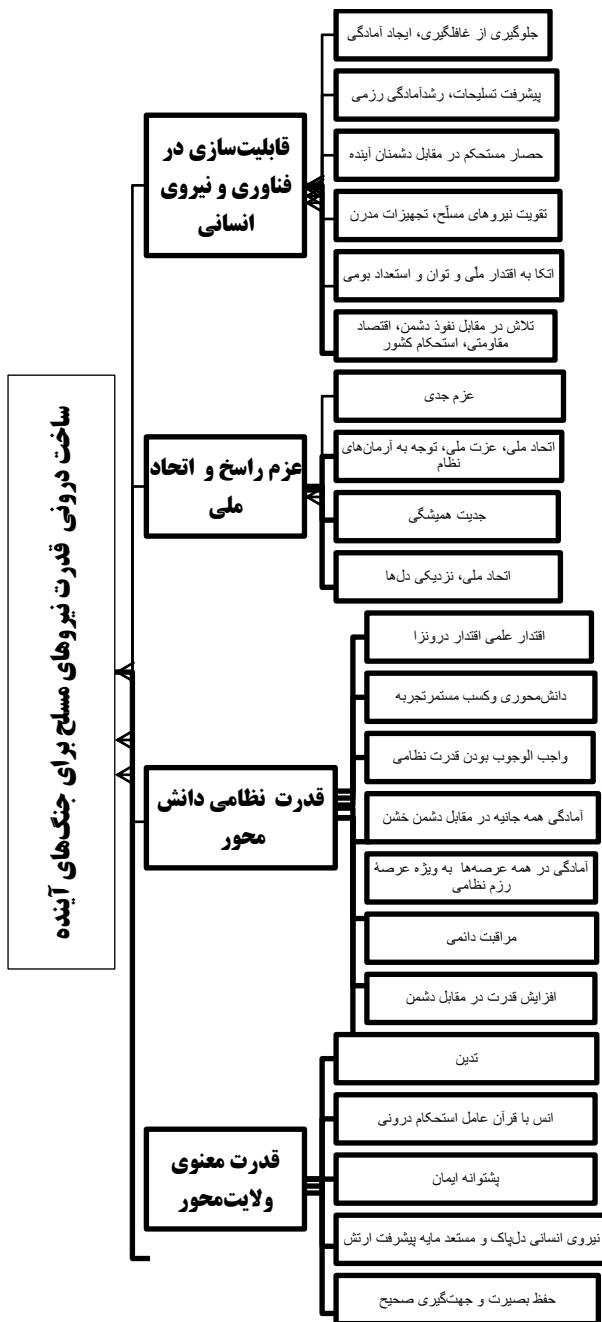
این مضمون توجه ویژه‌ای به انسجام و وحدت اقوام و اقشار مختلف جامعه و مردم و مسئولان با نیروهای مسلح دارد و عزم و اراده آحاد جامعه و اتحاد ملی را در ایجاد استحکام ساخت درونی نیروهای مسلح برای جنگ‌های آینده تأثیرگذار می‌داند.

ج) قدرت نظامی دانش‌محور

قدرت نظامی مجهز به دانش روز هم ایجاد بازدارندگی می‌نماید و هم در مقابل جنگ‌های احتمالی از غافلگیری سیستم دفاعی جلوگیری می‌نماید. دانش‌محوری نیروهای نظامی برای عصر اطلاعات امری ضروری و حتی مهمتر از وجود تسلیحات پیشرفته است.

د) قدرت معنوی ولایت‌محور

مضمون قدرت معنوی که متکی بر تدابیر مقام معظم رهبری است، با تعبیر قدرت معنوی ولایت‌محور، به عنوان ستون فقرات نیروهای مسلح محسوب می‌گردد. نیروهای مسلح بایستی به فرامین و تدابیر مقام عظمای ولایت با دو نگاه به عنوان تکلیف عمل نمایند: تکلیف دینی ایشان را موظف به اجرای تدابیر ولایت مطلقه فقیه می‌نماید و تکلیف نظامی ایشان را موظف به اجرای فرامین فرماندهی کل قوا به عنوان سلسله مراتب نموده است که البته انجام تکلیف دینی تقدم دارد و به تعبیر مقام معظم رهبری موجب ایجاد روحیه آتش به اختیاری می‌گردد.

نمودار ۱: شبکه مضمونی ساخت درونی قدرت نیروهای مسلح در اندیشه‌های مقام معظم رهبری

نتیجه‌گیری

نیروهای مسلح هر کشور همواره باید از آمادگی و شرایط لازم برای مواجهه با تهدیدات و مقابله با دشمنان برخوردار باشند. جنگ محتمل آینده علیه جمهوری اسلامی ایران با گذشته متفاوت است و رویکرد تهدیدمحور که رویکردی واکنشی و پرهزینه است، دیگر پاسخگوی شرایط پیچیده و پر از عدم قطعیت آینده نیست؛ زیرا امکان غافلگیری با ایجاد تنوع و تکثر کانون‌های تهدید وجود دارد. لذا بایستی رویکرد قابلیت‌محور جایگزین رویکرد تهدیدمحور شود. رویکرد قابلیت‌محور یا همان ساخت درونی قدرت، بیش از آنکه متوجه نام دشمنان و مکان درگیری با آنها باشد، بر چگونگی شکست دادن طیف گسترده‌ای از قابلیت‌ها و توانمندی‌های مورد استفاده هر دشمن و هم‌چنین تعیین توانمندی‌های لازم و مورد نیاز جهت مقابله با هرگونه درگیری یا بحران استوار است. در این رویکرد با تقویت چرخه‌های قابلیت‌ساز ملی به محض بروز علائم تهدید، امکان بازآرایی قابلیت‌ها در برابر تهدید نوظهور وجود دارد. در واقع ساخت درونی در حوزه دفاعی همان دفاع قابلیت‌محور همراه با اقتدار درون‌زاست.

در این تحقیق پس از بررسی دیدگاه‌های فرماندهی معظم کل قوا در زمینه استحکام ساخت درونی، با استفاده از روش تحلیل مضمون، چهار مضمون قابلیت‌سازی در فناوری و نیروی انسانی، عزم راسخ و اتحاد ملی، قدرت نظامی دانش‌محور و قدرت معنوی ولایت‌محور استخراج گردید که قابلیت‌سازی در فناوری، فناوری‌های نرم و سخت هر دو را شامل می‌شود و قابلیت‌سازی نیروی انسانی به هر دو منظر کمیت و کیفیت توجه دارد و مضمون عزم راسخ و اتحاد ملی، توجه ویژه‌ای به انسجام و وحدت اقوام و اقشار مختلف جامعه و مردم و مسئولان دارد. از طرفی قدرت نظامی مجهز به دانش روز هم ایجاد بازدارندگی می‌نماید و هم در مقابل جنگ‌های احتمالی آینده از غافلگیری سامانه دفاعی جلوگیری می‌نماید. دانش‌محوری نیروهای نظامی برای عصر اطلاعات امری ضروری و حتی مهمتر از وجود تسلیحات پیشرفته است.

همچنین قدرت معنوی که متکی بر تدابیر مقام معظم رهبری است با تعبیر قدرت معنوی ولایت‌محور، به عنوان ستون فقرات نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران و سامانه دفاعی کشور محسوب می‌گردد.

فهرست منابع

- اخضریان کاشانی، محمدرضا (۱۳۹۲) «عناصر قدرت آفرین در ساخت درونی نظام»، *فصلنامه علوم سیاسی*، شماره ۱۵۲، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران.
- اچ. اسکیلز، رابرت (۱۳۸۴). جنگ آینده، ترجمه عبدالمجید حیدری، *مطالعات راهبردی بسیج*، دوره ۸ ایزدی، جهان بخش؛ اکبری، حمیدرضا (۱۳۹۵) «اسلام سیاسی و نظم امنیتی غرب آسیا»، *فصلنامه مطالعات روابط بین الملل*، ۹ (۳۵).
- ایزدی، جهان بخش (۱۳۹۰) «راهبردهای تحقق تعامل مؤثر و سازنده ایران در نظام بین الملل»، *فصلنامه رهنامه سیاستگذاری*، ۲ (۳)، ۴۳-۶۷.
- جاویدی، رقیه، بهروزی لک، غلامرضا (۱۳۹۵) «تحلیل مضمون محتوای «مردم» در اندیشه سیاسی امام خمینی^(ع)»، *فصلنامه علوم سیاسی دانشگاه باقرالعلوم*، ۱۹ (۷۵)، 34-7.
- حسنلو، خسرو (۱۳۸۵) «نقش فناوری در مسایل نظامی آینده»، اولین همایش آینده پژوهی، تهران: دانشگاه صنعتی امیرکبیر
- حیات مقدم، امیر، کلانتری، فتح ا...، فلاح، عباس (۱۳۹۶). «شناسایی عوامل مرتبط با مؤلفه دفاعی - امنیتی جهت استحکام ساخت درونی قدرت نظام با تأکید بر منویات فرماندهی معظم کل قوا»، *فصلنامه راهبرد دفاعی*، شماره ۵۷
- حیدری، کیومرث، عبدی، فریدون (۱۳۹۱) «جنگ‌های آینده و مشخصات آن با تحلیلی بر دیدگاه برخی صاحب نظران نظامی غرب»، *فصلنامه مدیریت نظامی*، ۱۲ (۴۸).
- خانی، محمدحسن، سعیدی، روح الامین (۱۳۹۳) رسانه و نقش آن در استحکام ساخت درونی انقلاب اسلامی: رویکردی گفتمانی، *پژوهش‌های سیاست اسلامی*، ۲ (۶)، ۱۱۰-۸۷
- خلیلی، محسن (۱۳۹۰). «بایستگی های ژئواکونمیک توسعه منطقه جنوب شرق ایران»، *فصلنامه روابط خارجی*، ۳ (۴)، ۱۲۴-۸۱
- درخشه، جلال؛ افتخاری، اصغر؛ ردادی، محسن (۱۳۹۴) «تحلیل مضمونی اعتماد در اندیشه آیت الله خامنه‌ای»، *جستارهای سیاسی معاصر، پژوهشکده علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*، ۶ (۱۷)، ۷۲-۵۳.
- سایت آرشیو موضوعی بیانات رهبر معظم انقلاب/ <http://farsi.khamenei.ir>
- عابدی جعفری، حسن؛ تسلیمی، محمدسعید؛ فقیهی، ابوالحسن؛ شیخ زاده، محمد (۱۳۹۰) «تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی»، *اندیشه مدیریت راهبردی*، ۵ (۲)، ۱۹۸-۱۵۱

عسگری، محمود؛ سعید کلاهی، حسن (۱۳۹۳) استحکام ساخت درونی نظام، الگوی نیل به جامعه امن، ماهنامه اطلاعات راهبردی، ۱۲ (۱۰).

فاضلی‌نیا، نفیسه (۱۳۸۵) «ژئوپلیتیک شیعه و مسئله امنیت ملی ایران»، فصلنامه شیعه‌شناسی، ۴ (۱۳).
فرتوک‌زاده، حمیدرضا؛ وزیری، جواد (۱۳۹۴) گذار به اقتصاد مقاومتی، چاپ اول، تهران: انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی (دعا).

قربی، سیدمحمدجواد؛ حیدری، منصور (۱۳۹۵) «نقش همدلی در استحکام ساخت درونی قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران»، مجله سیاست دفاعی، ۲۵ (۹۸)، ۱۲۵-۸۳

قاسمی، فرهاد؛ اسماعیلی فرزین، ایرج (۱۳۹۶) «جنگ هیبریدی در سیستم بین‌المللی پیچیده - آشوبی»، فصلنامه مدیریت نظامی، ۱۷ (۶۶)، ۹۲-۵۲

قاضی میرسعید، سیدعلیرضا؛ تاج‌آبادی، حسین (۱۳۹۵) «مفهوم توسعه و پیشرفت در اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله)»، فصلنامه مدیریت اسلامی، ۲۴ (۳)، ۱۶۹-۱۴۷

قنبری، سمیه؛ آذرشب، محمدتقی؛ موسوی، سید محمدرضا (۱۳۹۵) «استحکام درونی قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران در اندیشه مقام معظم رهبری با تأکید بر مؤلفه‌های دفاعی - امنیتی»، فصلنامه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، ۶ (۴)، ۲۱۲-۱۹۳

کشتکار، مهران؛ حاتمی، حمیدرضا (۱۳۹۴) «الگوی مفهومی مشارکت سازمان یافته مردمی برای تحقق استحکام ساخت درونی قدرت نظام»، فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، ۱۸ (۶۹).

کیان‌پور، مسعود؛ ناصری، لیدا (۱۳۹۴) «تحلیل مضمون تفکرات قالبی نسبت به قومیت (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه اصفهان)»، جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۶ (۲)، ۷۶-۵۹

Attride, Stirling.J,2001. Networks Thematic: An Analytic Tool for Qualitative Research, Qualitative Research, Vol. 1, No.3 , pp. 385-405.

Braun, V. & Clarke, V. ,2006. Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology, Vol. 3, No.2, pp. 77-101.

M. B Miles, A. M Huberman, 1994. Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook, Canada: Thousand Oaks.

N King, C. Horrocks, 2010. Interviews in qualitative research, London: Sage Publications Ltd.

Nye, Joseph(2004) Soft Power: The Means to Success in World Politics, New York: Public Affairs.